

Končno je Glasnik spet izšel! Ta veseli vzklik bo marsikomu, ki ob koncu leta pričakuje zadnjo številko časopisa in „obračun“ dela v preteklem letu, gotovo zvenel ironično. Za uredništvo Glasnika, ki načrtuje in ustvarja v tragikomičnih razmerah, pa je vzklik iz srca, saj vsak izid nove številke (čeprav z velikansko zamudo) pomeni eno izmed zmag pri odstranjevanju grotesknih in absurdnih situacij pri izdajanju našega Glasnika. Veselimo se, ker je spet za določen čas zmagala naša volja in trmoglava upornost nad nezavidljivim položajem strokovnega tiska nasploh, še posebno nad mizerno situacijo Glasnika. Vsem je znano, ker smo o večnih finančnih zadregah in absurdnih pisali že v uvodu k letošnji prvi številki, nanjo pa smo opozorili tudi v dnevnem časopisju. Vse je kazalo, da bo letošnja prva številka Glasnika hkrati tudi zadnja v letu 1983. Medtem pa so se na naš račun stekle okleščene mesečne akontacije RSS, dobili smo še dodatno pomoč KSS, nekaj denarja pa se je nabralo tudi od vaše članarine, tako da bomo do februarja 1984 izdali vse 4 številke za l. 1983. Seveda pa bo vsebinska podoba teh številke daleč za načrti, ki smo jih kovali v začetku leta. Denarja pač ni toliko, da bi lahko izpeljali 4 tematske številke, niti dveh ne bo mogoče. Le prispevki, zbrani na skupno temo o slovenskem etnološkem muzejstvu, bodo izšli v tematski (4.) številki, druga in tretja številka pa bosta prinesli informativno gradivo. V drugo številko smo zajeli dogajanje v stroki in društvu do približno avgusta letos, 3. številka pa bo osvetlila dogajanje do konca leta. Tu se bomo nekoliko podrobneje ustavili ob najpomembnejšem dogodku letos, ob 1. skupnem kongresu jugoslovanskih etnologov in folkloristov, ki je bil oktobra v Rogaški Slatini (poročilo o kongresu, ocena kongresa in kongresnega zbornika). Diskusijsko gradivo s kongresa bomo v nekoliko skrčeni obliki objavili v 1. številki Glasnika za l. 1984.

Spremenjeni načrti, kakor smo že večkrat omenili, niso po volji bralcem, še manj pa uredniškemu odboru. Vendar pa se je v situaciji, v kakršni smo, izkazalo spreminjanje (krčenje) programa in vsebine Glasnika od številke do številke sploh edina možna rešitev, da naše društveno glasilo ohranimo pri življenju. To pa odtehta veliko več kot grenak priokus kompromisa.

Upamo, da boste spet z uvidevnostjo sprejeli naš kompromis in (pre)dolg molk ob našem zagotovitvi, da bodo vse letošnje številke Glasnika izšle do februarja. Prihodnosti ne bomo napovedovali, zato vam lahko med temi „poletnimi“ informacijami zaželim le srečo v novem letu.

Urednik

BREZPOSELNOST ETNOLOGOV V ZVEZNI REPUBLIKI NEMČIJI

Minulo poletje, ko so bile naše trafike po dolgem času spet založene s tujim tiskom, mi je prišla v roke tudi ponedeljkova izdaja znanega dnevnika Frankfurter Allgemeine Zeitung z dne 22. avgusta 1983. Na 9. strani se je Hans-Joachim Hug razpisal o brezposelnosti zahodnonemških etnologov. Objavil je daljši članek z naslovom „Zu viele studieren Völkerkunde / Zum Arbeitsmarkt der Ethnologen“. Zazdelo se mi je, da je besedilo zanimivo tudi za naše, predvsem mlade etnologe, zato sem ga skušal čim ustrezneje prevesti ali vsaj prirediti za bralce Glasnika. Nemške termine „Völkerkunde“, „Volkskunde“ in „Ethnologie“ sem prevedel v slovensko „etnologijo“, kjer pa bi zaradi tega prevoda trpelo pravilno razumevanje besedila, sem v oklepaju dodal še izvorni termin. Članek se bolj ali manj ukvarja s problematiko neevropske kulture.

Frankfurt, 21. avgusta. „Eno zadnjih neraziskanih ljudstev predstavljamo mi sami,“ je pred nedavnim v poklicni svetovalnici pripomnil bodoči etnolog in dodal: „Pa še te raziskave nam bodo zagotovo pobrali drugi!“ (Pri tem je očitno misli na sociologe.) Tako se je hkrati dotaknil več problemov, zaskrbljenosti zaradi razpadaje njegovega predmeta raziskave in s tem vprašanja položaja njegove stroke med drugimi družbenimi vedami, pa tudi skrbi za bodoče delovno mesto in občutka, da bo s svojim poklicnim problemom ostal sam.

Etnologija je pri vsem tem razmeroma mlada znanost. Rojena je bila v času velikih odkritij, kot samostojna veda pa je bila uvedena na univerze v drugi polovici prejšnjega stoletja. Takrat so vodilne nacionalne države začele tekrovati za zadnje kolonije. Danes pa, v času, ko je tudi najoddaljenejši kot sveta brez težav prometno dosegljiv, ko se o vsem novem s celine na celino zve že v nekaj urah, v času, ko lahko vsakdo, če to le hoče in za to plača, kot turist pride do „divjakov“ in jih fotografira, se etnologija („Völkerkunde“) ne more več zadovoljiti zgolj z raziskovanjem tujih ljudstev in kultur. Mnogo bolj se mora, tako kakor to delajo druge veje kulturne in socialne antropologije in „Volkskunde“, ukvarjati z vprašanji o razvoju človeka in kulture.

Do tu je še vse prav. Toda proti koncu šestdesetih let je prišlo do nepričakovanega: cela vojska mladih študentov in študentk je etnologijo („Völkerkunde“) vključila v svoj učni načrt. Je do tega prišlo zaradi neprijetnosti lastne kulture? — Prav gotovo je to bil tudi poskus, da bi prek drugih ljudstev zvedeli kaj več o sebi. Nekaterim je šlo še za več, za iskanje argumentov proti današnji družbi, za alternativne oblike življenja, za novo osebno in družbeno usmeritev. Takim nalogam je bila mlada veda, kakor je bila zastavljena, komajda kos. Toda skrbi niso izvirale le iz dvoma o bodočih nalogah, o prepričanosti o pristojnosti. Nastopile

SLIKA NA NASLOVNI STRANI: Pevki s Pokleka nad Blanco ob otvoritvi razstave „Slivarji“ v galeriji sevniškega gradu, 8. novembra 1982. Foto: Ivanka Počkar.

so nove gospodarske razmere in pretreseni stroki vzele čas in denar, da bi se zmogla poglobiti v svoja vprašanja. Že od nekdanjega neuravnovešeno razmerje med ponudbo in povpraševanjem po mladih etnologih je postalo še kritičnejše. Zadošča že pogled na sve številke: v ZRN je danes v svojem poklicu zaposlenih med 200 in 250 etnologov, na zahodnonemških univerzah pa je etnologijo vpisalo blizu 4000 študentov, od tega samo v Berlinu na Freie Universität skoraj 2000. Kdo si ob takih razmerah na nemških visokih šolah še upa govoriti o „majhni stroki.“ Res je sicer, da vsi študentje etnologije niti ne računajo na zaposlitev v stroki. Študij navadno končajo z diplomami ali magisterijem, kar omogoča študij etnologije kot glavnega ali stranskega predmeta poleg drugih duhovnih ali družbenih ved, v povezavi s sociologijo, politologijo, zgodovinskim, arheologijo, filologijo in še drugimi. Možnosti kombinacij so torej zares zanimive. Toda kam z vsem tem?

Etnolog navadno dela na treh področjih, na visoki šoli, v muzeju ali v prosveti. Povedano brez ovinkarjenja, tu so vsa mesta zasedena. Pomanjkanje denarja, okleščanje števila načrtovanih zaposlitev v javnih službah in s tem tudi na fakultetah, vse to je že vsakomur znano. Zaenkrat je etnologija navzoča še na 17 zahodnonemških visokih šolah in raziskovalnih ustanovah. Toda kako dolgo še? Leta 1925 je bilo mogoče etnologijo študirati na petih univerzah. Če danes ne bi bilo ustanov kot Deutsche Forschungsgemeinschaft, Stiftung Volkswagenwerk in podobnih naročnikov, s katerih pomočjo lahko raziskujejo doma in v tujini, bi morali črtati še dodatna načrtovana delovna mesta, morda pa celo zapreti nekaj inštitutov.

Še pogled na drugo področje: v ZRN je trenutno okoli 200 muzejev, od teh 13 etnoloških (Völkerkunde), v katerih po podatkih raziskave iz leta 1978 dela okrog 850 visokošolsko izobraženih, predvsem zgodovinarjev, naravoslovcev, zgodovinarjev (za prazgodovino in zgodnjo zgodovino), arheologov in le 76 etnologov. Prosveta bi zaradi svoje vsestranosti mladim etnologom zbujala še največ upov za zaposlitev. Samo pomislimo na ljudske univerze in druge oblike izobraževanja odraslih, na politične in cerkvene ustanove. Toda za to področje dela se zanima na tisoče učiteljskih kandidatov, množica brezposelnih sociologov, politologov, diplomiranih pedagogov. Iskanje „lukenj na trgu dela“ je že dolgo skupno vsem družboslovnim diplomantom. Ko je bilo nedavno razpisano prosto delovno mesto ravnatelja osnovne šole v okolici Frankfurta, se je prijavilo več sto kandidatov s pedagoškim predznanjem. Etnologi seveda niso mogli konkurirati. Pri časopisju, na radiu in televiziji možnosti niso drugačne. Absolventi visokih šol vseh smeri se resda tudi brez posebne novinarske izobrazbe še vedno lahko potegujejo za mesto novinarja ali urednika, če so le dopolnili določen volonterski staž. V praksi pa imajo seveda prednost prosilci, ki so se novinarske obrti učili od pike naprej. Mladih etnologov je torej vse več, povpraševanja po njih pa vse manj. Ne zato, ker bi zanemarjali splošno zanimanje za tuja ljudstva in kulture, zanimanje za vprašanja o

bitju in sožitju ljudi, gre preprosto za pomanjkanje denarja. V času pojemajoče gospodarske moči si država in zasebni porabniki postavijo prednostne naloge. Iz teh prioritete po pravilu najprej izpadejo naloge, ki se ukvarjajo z „lepim, resničnim in dobrim“.

To prizadeva seveda vse lepe umetnosti, etnologi pa so dobili še dodatni udarec. Günter Gall, direktor Usnjarskega muzeja v Offenbachu, je v študiji „Muzejski poklici“ že leta 1977 opomnil, da so upi mladih etnologov zaradi starostne strukture že zaposlenih etnologov prav pomilovanja vredni: več kot 75 muzejskih kustosov je bilo mlajših od 45 ali 50 let. Zato je razumljivo, da državni urad za zaposlovanje ni mogel kaj dosti storiti za množico novopečenih etnologov. Pri centralnem uradu za zaposlovanje v Frankfurtu je bilo konec leta 1982 prijavljenih 136 etnologov, od tega 81% nezaposlenih. Delo jim je uspelo najti le za tri, pa še zanje s finančno podporo posebnega sklada za odpiranje novih delovnih mest. Vsa ta prizadevanja, naj bodo še tako hvalevredna, pa ne pomenijo kaj več kakor kapljo na vroč kamen.

Upanje na etnološko službo bi bilo še bolj iluzorno, če ne bi bilo začasnih, pogodbenih zaposlitev. Vendar bi se tudi v primeru, da do tega ne bi prišlo, za vsako delovno mesto etnologa potegovalo 45 ljudi. Celotno pri poklicno že izkušenih etnologih je brezposelnost 41%, povprečna brezposelnost v ZRN pa znaša 7,5%. Etnologi so tako na četrtem mestu po odstotku brezposelnih med šestnajstimi t. i. akademskimi poklici. Pred njimi so le sociologi/politologi, učitelji in psihologi. Zaradi takega razkoraka med ponudbo in povpraševanjem po etnologih, je nastal t. i. sivi trg. Pri večini služb trgujejo pod roko. Jasno je, da v takih razmerah poklicnim svetovalnicam ne ostane nič drugega, kakor da te kadre poskusijo prešolati.

Etnologi so tako prisiljeni odhajati v druge službe. Nekateri iščejo srečo v dopolnilnem izobraževanju za knjižničarje in dokumentariste. Po zaključenem študiju etnologije študirajo še dve leti in opravijo državni izpit za trgovino. Toda tudi ta mesta so redka in ne zagotavljajo stalne zaposlitve.

Spet drugi se potegujejo za službo v ministrstvih za kulturo in znanost v posamičnih zveznih deželah ali v uradih za kulturo mestnih in okrožnih uprav. V državnem ali občinskem kulturniškem delu si je sodelovanje etnologov prav lahko zamisliti. Mnogi vidijo rešitev v delu za ali v tujini. Vsak etnolog ima za sabo vsaj eno terensko delo v tujini, od koder se je vrnil z določenimi izkušnjami. Zna jezike. Etnologi so kot nalašč za kulturne referente pri zunanjem ministrstvu, a kaj, ko je za diplomatske službe tako tekmovanje in se zanje potegujejo tudi drugi.

Tu je visoke šole in raziskovalne ustanove bolj redko povprašujejo po nemških etnologih. Tudi v Angliji, Franciji in Ameriki so raziskovalna mesta redka. Žal sta potek, pa tudi vsebina nemškega študija v tujini komaj poznana. Ni nujnega pretakanja niti obojestranskega priznavanja izobrazbe. Tudi mednarodne organizacije kot UNESCO, FAO, UNHCR (Visoki komisariat ZN za begunce),

UNICEF, ILO (Mednarodna organizacija dela) izvajajo v deželah tretjega sveta različne programe, razvojne in znanstvene, ki vključujejo etnološke raziskave.

Ali je v takih razmerah na etnologue sploh še mogoče gledati kot na enotno poklicno skupino? Ali etnologi z vidika izobrazbe sploh obstajajo? Povedano drugače, se naraščaj mladih etnologov še da rešiti. Odgovor bi se lahko glasil — kot etnologov, komajda.

Naj spregovori še poklicni svetovalec: „Notranji trg delovne sile je popolnoma natrpan. Glede na število novih delovnih mest za etnologue v bodočnosti jih študira preveč, preveč iz poklicno deloma neutemeljenih vzgibov, s prevelikimi pričakovanji. Kdor ni „čistokrven“ etnolog, naj bi, če že njegova študijska kombinacija ne ponuja boljših možnosti, čimprej „presedlal“. Če pa je v etnologio „zaljubljen“, naj najprej doštudira kako bolj „sigurno“ stroko in se šele nato vpiše na etnologijo, tako da bo med semestralnimi počitnicami še vedno lahko delal v svojem prvem poklicu. Če je za to že prepozno, se lahko samo še prešola, sorodna izobrazba ali nadaljevanje študija ne prineseta ničesar. Delo v tujini je za vsakega etnologa nujno. Kdor hoče kot etnolog delati v tujini, mora najprej znati ustrezeni tuj jezik, pa tudi imeti izkušnje, ki si jih je nabral na študijskih potovanjih, študiju ali praksi v tujini. V industrijsko razvitih državah se za tako delo le redko ponudi priložnost, v državah v razvoju pa tudi ne prav pogosto. Kdor hoče sodelovati pri pomoči nerazvitem, mora imeti praktične sposobnosti in se za to delo tudi pravočasno prijaviti pri ustreznih ustanovah. Vendar je tudi takrat, ko tako delo dobi, prav majhna možnost, da se bo ukvarjal samo z etnologijo.

Ni upanja, da bo to stanje kaj kmalu boljše.”

Tako je torej v Zvezni republiki Nemčiji. Upam, da bomo kdaj dobili tudi podoben prikaz stanja na Slovenskem.

JANEZ FAJFAR

BIBLIOGRAFIJA NALOG ŠTUDENTOV ODDELKA ZA ETNOLOGIJO V LETU 1982

Okrajšave: S1 — seminarska naloga v 2. letniku,
S2 — seminarska naloga v 3. letniku,
D — diplomska naloga, pril. —
— priloženo slikovno in drugo
gradivo.

Vse naloge so v tipkopisu.

1.1. MATERIALNA KULTURA

1.1.1. Splošno

Presl Igor: Preskrba z vodo v Truškah in Prapročah 1982. S2. 42 str., 46 pril.

1.1.9. Lov, ribolov

Pahor Špela: Privatno ribištvo v Piranu od konca druge vojne do danes — s posebnim ozirom na današnje stanje. S2. 64 str., 21. pril.

1.1.12. Rokodelstvo in obrt

Jurca Terezija: Čipkarstvo v kraju Podlipa — Sp. Smrečje. S1. 23 str., 21 pril.

Malec Anica: Mlini in mlinarstvo na potoku Cerkniščica. S1. 38 str., pril.

Zorko — Novak Irena: Današnji gostinski lokali na Mestnem trgu, Starem trgu in Cankarjevem nabrežju. S2. 52 str., pril.

1.1.16. Prehrana

Falnoga Tatjana: Prehrana prebivalcev novega naselja „Za črpalko“ (pri Vojniku). S1. 31 str.

1.1.17. Noša

Šimec Martina: Poročna obleka in nošnja poročnega prstana v vaseh Ribno in Podzemelj v 20. stoletju. S1. 47 str., pril.

1.1.20. Turizem, turizem na vasi (kmečki turizem)

Bogadi Jelka: Način življenja Celjanov v vikend naselju na Pernovem. S2. 33 str., 27 pril.

Fux Barbara: Etnologija v turizmu. S2. 22 str., 6 pril.

Žebovec Marjeta: Kamping „Radovljica“ v Radovljici. S2. 25 str., pril.

1.2. SOCIALNA KULTURA

1.2.1. Splošno

Žagar Saša: Družbeno življenje na Kosovu. S1. 29 str., pril.

1.2.7. Medkrajevni in interetnični odnosi; Manjšine, zdomstvo, izseljenstvo

Čebašek Marjeta: Slovensko zdomstvo. S2. 45 str.

Hirnök Katalin: Življenje Romov v Sakaľovcih (Szakonyfalu) od leta 1945 do danes. S2. 27 str., pril.

Peršič Magda: Akulturacija afriških študentov v Študentskem naselju (Rožna dolina). S2. 33 str., 9 pril.